

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Stanislava Halašková: Milodary a osobní výbava zemřelých v raně středověkých hrobech a vyznívání zvyku vybavovat zesnulé těmito předměty

Bakalářská práce Stanislavy Halaškové se věnuje důležitému a v evropském kontextu dlouhodobě diskutovanému tématu vyznívání hrobové výbavy na raně středověkých pohřebištích. Autorka soustřeďuje pozornost na naše území, kde lze tento fenomén sledovat v dlouhém časovém intervalu od 2. poloviny 10. do počátku 13. století. V úvodu se autorka pokouší o vymezení tématu a metody svého přístupu k němu. V hlavní analytické části podrobuje rozboru deset mladohradištních venkovských pohřebišť z Čech a Moravy, přičemž sleduje především zastoupení jednotlivých typů artefaktů. Následující oddíl pojednává samostatně jednotlivé nálezové kategorie, v poslední části jsou rekapitulována hlavní zjištění.

Dovolím si několik poznámek tomu, proč se podle mého soudu nepodařilo překročit hranici základního popisu symptomu směrem k jeho (byť třeba hypotetické) interpretaci, jinými slovy, proč se v úvodu i závěru se dozvídáme víceméně totéž. Zásadní příčinu spatřuji v tom, že autorka nereflektovala obecnou rovinu problému (přestože většina příslušné literatury je dnes dostupná v naší knihovně), což pak limitovalo i volbu analytických přístupů. Tím, že se omezila pouze na poslední stádium výskytu výbavy, nemohla přirozeně zohlednit výchozí stav, tedy, co vlastně z hrobů mizí. Např. v Čechách vykazuje zvyk již od počátku podstatně menší frekvenci a okázalost, než tomu bylo ve velkomoravském prostředí. Na prvním místě bylo třeba položit si otázku, jaké funkce vlastně hrobová výbava mohla hrát. Předměty v hrobech rozhodně nelze redukovat na projev efemérního „pohanství“ jak to činí starší (a bohužel nezřídka i novější) česká literatura. Pohřební rituál byl složitým symbolickým odrazem mnohvrstevnaté identity zemřelého, mj. i projevem jeho sociální reprezentace a prostředkem symbolické komunikace mezi pozůstalými a zemřelým ale pozůstalými a jejich komunitou. V tomto kontextu pak postrádá smysl dělit předměty na „rituální“ a „nerituální“. Pokud by autorka byť jen zběžně nahlédla do velkomoravského prostředí, zjistila by, že hroby s bohatou výbavou se nacházely i v interiérech hlavních sakrálních staveb a výbava tedy principiálně nebyla s církevním pojetím pohřbu v kolizi (totéž platí i pro západní Evropu). To podporuje i nepřítomnost zákazů „milodarů“ v dobových církevních pramenech, které autorka zcela opomíjí (z českých autorů se jim věnoval např. Petr Sommer). V Evropském měřítku mizí okázalá hrobová vždy krátce nato, kdy v dané oblasti dochází ke stabilizaci sociálních poměrů. Řada badatelů se dnes proto přiklání spíše k sociálním aspektům jevu. Lze navíc dodat, že na Moravě dochází k redukci hrobových výbav již v 10. století, kdy lze církevní dohled nad venkovskými komunitami předpokládat jen stěží a těžko si ho lze představit v Čechách a na Moravě i v následujícím století. Dalším problémem je zúžení pohledu na venkovská pohřebiště, což nás ochuzuje o sledování sociální dynamiky fenoménu. Dovolím si

ještě několik poznámek k analýze jednotlivých lokalit. Pro každou z nich autorka vytvořila grafy absolutního a procentuálního zastoupení jednotlivých předmětů. Jejich výpověď ale značně snižuje to, že do součtu zahrnuje absolutní počet předmětů a nikoliv počet jimi vybavených hrobů, takže např. jeden náhrdelník hravě převáží několik hrobů vybavených záušnicemi.

Přesto je třeba říci, že S. Halášková prokázala svou orientaci v problematice mladohradištních pohřebišť a práce až na drobné výjimky neobsahuje věcné ani formální chyby. Text tedy podle mého názoru splňuje požadavky kladené na bakalářskou práci a doporučuji ho k dalšímu řízení.

V Praze 21. 1. 2012

PhDr. Ivo Štefan, PhD.